

Miloš Doležal: Tři inkarnace. Vzpomínky skauta, vězně komunistických kriminálů a arktického ekologa Josefa Svobody

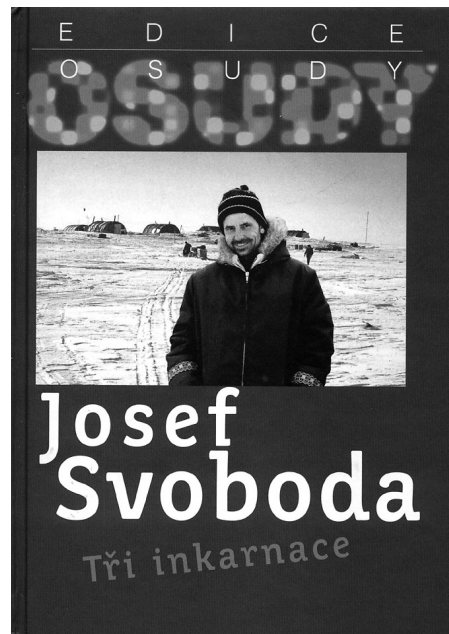
Nedají nám spát nejen příběhy z biologie – rostlin, živočichů, celých biotopů, ale také lidských aktérů, kteří šli za poznáním přírodního dění. Často přes úskalí, jež krátí dech těm, pro něž zanechali svědectví. Pokud měli příležitost a vůli to udělat. Říká se tomu memoárová literatura a pro hektičnost vlastní práce, které se její protagonisté zpravidla nechťejí jen tak vzdát ve prospěch záznamů okolností, nebude dochovaných vzpomínek nikdy dost. Autobiografická kniha o životních osudech osmdesátiníka, arktického ekologa a botanika prof. Josefa Svobody je mimořádně cenným svědectvím.

První blok by se snad dal označit „zráním války“: chlapec ze železničářské rodiny prožíval dětství a mládí ve středních Čechách, s blížící se válečnou katastrofou vnímal vpád vlivů, které za nenormální situace vyhocovaly mezilidské vztahy (i uvnitř rodin), a do mužnosti vcházel s válečnými prožitky – po konci světové vojny i skrz její následky.

Období zcela jiných těžkých zkoušek (druhá inkarnace) začalo zatčením komunistickou Státní bezpečností v r. 1949. Obsáhla pasáž knihy zahrnuje peripetie výslechů, souzení a putování po věznicích v Čechách a na Slovensku a zároveň ilustruje snadnost, s jakou se dalo bez většího zavínění spadnout do očistce šikanování novým režimem. Téměř dekáda strávená v kriminálech „všeho druhu“ představuje čtení, které sice obsahuje také pozoruhodné detaily o těchto děsivých zařízeních (pro technické záznamy a porozumění jim má náš autobiograf smysl, jež lze později vyčíst i z jeho odborného uplatnění), ale především má sílu proniknout do osudů spoluvězňů. Z nich je řada intelektuálů, z kultury, vědy, ale také od řemesel, a hlavně

duchovních – cesta do jejich vězeňské skupiny a sdílení útrap spolu s vyrovnáváním se v údelu přitáhne morálním poselstvím o zdrojích, které jedince posunou od nádeje na život po žití samotné. Neustále se s autorem pohybujeme kolem vztahu víry a přírodovědeckého poznání s jeho kreativitou a přestupováním hranic. A pronikavě vypsany osud biologa dokumentuje, že jsou mnohem větší, běžnými materialisty netušené rozpory jinde, než je ten zdánlivý, mezi spirituálním a kognitivním rozměrem myslí. Sled profesí po propuštění by stěžejně sestavil soudobý fabulátor (nebudu vypisovat, jen doporučím četbu) a konečně se tu na konci objeví akademické pracoviště – mnohým z nás dobře známý brněnský tým Botanického ústavu Československé akademie věd zapojený do tehdejších bádání v rámci Mezinárodního biologického programu. Všechno provázané přijetími a opětnými vyhazovy při opožděném vysokoškolském studiu. Pak rok 1968 a příjezd ruských tanků do Brna. Tápavé uchopení šance na emigraci a odlet do Kanady.

Tady startuje nový začátek, třetí inkarnace už čtyřicátiníka s novými dimenzemi doháněného života – s rodinou vzešlou z kulturologicky smíšeného manželství, s bádáním v severské přírodě mezi esky-máckými domorodci a s výukou v pestré komunitě univerzitních studentů. Předmět zájmu v tomto typu pojednání asi nemá smysl podrobněji popisovat, něco naznačí názvy kapitol, např. Společenství rostlin a lidí, Farma zelených iglů nebo Polární pouště. Botanika, ekofyziologie rostlin a ekosystémové fungování za extrémních podmínek prostředí jsou hlavními tématy, za nimiž výzkumníci, Josef Svoboda mezi nimi, podnikají dobrodružné a náročné

výpravy k fjordům, na ostrovy nebo mezi vody ve všech skupenstvích. Objevy nacházejí odpovídající formy zveřejnění a také ocenění. Průvodce v knize neponechává stranou ostatní aspekty života v pustině, další příběhy osobností se odvíjejí před očima. Tvrdý zásah úmrtím hudebně talentovaného syna těžce poznamenaná pozdní věk člověka, jež prožil tolik těžkých chvil, a přesto musí mobilizovat vše pozitivní, co jen lze ve chvíli nejtěžší – při odchodu vlastního dítěte. Kniha končí kapitolou Návraty, kde zazní glosy k naší republice dneška, po víc než dvou desetiletích opět znepokojujícího... Učit se naslouchat je životní proces, není bez odměny – tou je pokora a radost srdce, říká někde mezi řádky Josef Svoboda. Naslouchat komu a čemu, to necht se dozví každý čtenář sám. V době, kdy chybějí lidské vzory, je tato kniha potřebnější než jiné.

Vydal Radioservis, a. s., v edici Osudy,
Praha 2011, první vydání, 388 str.
Cena 299 Kč

Rainer Oppermann, Guy Beaufoy, Gwyn Jones (Eds.): High Nature Value Farming in Europe

„Evropa se vyznačuje velmi rozmanitou krajinou, přírodou i kulturou. Zemědělské systémy s vysokou přírodní hodnotou jsou klíčovou součástí evropské biodiverzity. Biotopy a druhy podmíněné extenzivním zemědělstvím jsou ohroženy, a je proto třeba okamžité adresné akce celé Evropské unie na podporu zemědělství s vysokou přírodní hodnotou (High Nature Value Farming).“ To jsou slova Daciana Ciolose, ev-

ropského komisaře pro zemědělství a venkov, a Janeze Potočnika, evropského komisaře pro životní prostředí, z předmluvy k této knize.

Koncept HNV Farming (dále HNV zemědělství, tj. zemědělství s vysokou přírodní hodnotou) vznikl počátkem 90. let 20. stol. s rostoucím poznáním, že ochrana biodiverzity v Evropě významně závisí na uchování extenzivního zemědělství (low-inten-

sity farming, semi-natural farming). Evropská krajina byla a je převážně formována lidskou aktivitou. Role zemědělství je tedy výjimečná, neboť využívá více než polovinu rozlohy států Evropské unie. Vývoj zemědělství zde trval tisíciletí společně s vývojem lidské kultury a byl hlavním zdrojem existence a příjmu lidské populace až do průmyslové revoluce (během 18.–19. stol.). Znamky tohoto úzkého spojení jsou hluboce zakořeněné v řadě evropských krajin a jsou zřetelné z mnohých strukturálních prvků zemědělské krajiny až do dnešních dnů.

Cílem tradičního zemědělství je zajistit potravu pro lidi a zvířata patřící k lokální komunitě. Extenzivní zemědělské systémy jsou charakteristické produkčními cykly s nízkými vstupy, ale také nízkými výnosy ve srovnání s dosažitelnou kapacitou půdy,